

Σύλη Μεσοποι

209

Η ΕΞΟΔΟΣ
ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ
ΤΩΝ ΤΕΘΝΕΩΤΩΝ ΚΑΙ ΖΩΝΤΩΝ
ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΡΑΘΟΡΟΥΜΠΑ

ἑποστράτου ἀνθυπο οὐκιστοῦ τοῦ Πεζικοῦ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

[Handwritten signature]
ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΒΗΧΑΣ
ΕΦΟΡ. ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΑΘΗΝΗΣΙ

1882

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Κοινὸν

Τέκνον καὶ γὰρ τῆς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου, μεθ' ὅλας τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις ἔγραψα ποίημα, ὅπως ἐκφωνήσω τοῦτο, τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς τῆς ἐξόδου τοῦ ἡρωϊκοῦ Μεσολογγίου τοῦ τ. ἔ. Ἄλλ' ἔνεκα λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς μου, μὴ δυναθεὶς νὰ μεταβῶ ἐκεῖ καὶ ἐξιστορήσω, ὅτι ἐξεπόνησα, ἀπεφάσισα προσθέσας καὶ ὅτι ἀκόμη εἰς τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἠδυνήθην νὰ συλλέξω, ὅπως τυπώσω τοῦτο καὶ παραδώσω εἰς τὴν κρίσιν τοῦ κοινοῦ, καὶ τὴν μνήμην τῶν ἀθανάτων ἡρώων, τῶν διὰ τῆς γενναιότητος, καὶ τοῦ ποταμοῦ τῶν χυθέντων αἱμάτων των, ἐλευθερωσάντων τὴν μικρὰν ταύτην γωνίαν, ἧπου ἡμεῖς σήμερον ἐρχόμεθα νὰ ψάλλωμεν τὰ Ἡρώα ταύτων, μὴ δυνάμενοι νὰ φανώμεν ἀντάξιοι ἐκείνων, τῶν ἀθανάτων.

Εὐελπίστῳ ὅτι τὸ φιλόμουσον Κοινόν, θέλει με βρηθῆσαι, ὅπως προβῶ, εἰς τὴν δημοσίευσίν καὶ ἄλλων μου ἔργων.

Ἀθῆναι τῇ 18 Ἰουλίου 1832.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΑΘΟΥΜΗΑΣ

ἀπόστρατος ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ.

Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Και τί ἦλθα νὰ εἰπῶ ;
τί, ἄρα ἐδῶ πατῶ ;
ὦ ! τρέμω νὰ σταθῶ
τί Ἕλλην εἶμ' ἐγώ ;

Σωπάτ. . . ἀκούω μιὰ φωνή !
ὦ !! φαίνεται μοι ἄν βραχνή.
Κάτω λέγει μᾶς πατεῖς
τί ἀνέβης νὰ εἰπῆς ;

Κι' ἄλλη δυνατώτερη
αὐτῆ' ναι τραμερώτερη !

Ξεύρεις ἄρα ποῦ πατεῖς ;
πρέπει νὰ συλλογισθῆς.
Ἀχάριστος γεννεά !
τοῦτ' ἀκούω δυνατά.

Δὲν εἶσθε σεῖς παιδιὰ μας
ἀπὸ κόκκαλα δικὰ μας,
σᾶς κάμαμε ἀπόπαιδα,
διότι ἐντρεπόμεθα.

Νὰ λογίσεσθε παιδιὰ μας ;
ἀπ' τὰ σπλάχνα τὰ δικὰ μας !
ἢ μεγάλη ἀνανδρεία
θὰ σᾶς φέρῃ ἀτιμία.

Ναί ! δὲν εἶσθε σεῖς παιδιὰ μας
ἀπ' τὰ σπλάχνα τὰ δικά μας,
νὰ ντραπήτε, τοὺς φελάχους,
καὶ τοὺς Σέρβους καὶ τοὺς Βλάχους !

Σὰς γελᾷ τὸ Μαυροβοῦνι,
καὶ τῆς Βουλγαριᾶς τὸ ντέλφι,
μὲ χοροὺς καὶ μὲ ἀρκούδαις
ξεσκληβώσαν τὸ ντοβλέτι.

Ἄλλ' ὄχι μὲ τὴν διακονιά
ταῖς πόρταις νὰ βαρῆτε,
σεμπάπι νὰ γυρεύετε
καὶ νὰ παρακαλῆτε.

Μᾶς τάπεν ὁ γέρω Βελῆς
στενάζοντας μᾶς λέγει
πάει πατρίδα ἀδελφοί . . .
καὶ ἤρχισε νὰ κλαίγη.

Μᾶς εἶπε σὰς ἐρμήνευε
πονοῦσε τὴν Πατρίδα !
κι' ὡς γνωστικὸς ἠγνόησε
πῶς δὲν ὑπάρχ' ἐλπίδα !

Μὲ τ' ἄρματά μας ἄνδρῶν
ρίπτετε στὸν ἀέρα
ρίπτετε στὰ πλατάνια
στὴν ράχιν, ἐκεῖ πέρα.

Αὐτὸ σὰς παραγγείλαμεν
νὰ μεταχειρισθῆτε ;
Νὰ μᾶς ντροπιᾶστε τ' ἄρματα,
ὀλίγο νὰ ντραπήτε,

Καὶ κάθε χρόνο μάθατε
 ἡμέραν τῶν Βαΐων
 Νὰ κάμνετε μνημόσυνον
 τί ἐννοεῖτε ; ποίων ;

Πολὺ καλὰ γνωρίζετε
 ὅτι τὸ δίκαιόν μας
 τὸ πλήρωσε πάρα πολὺ
 αὐτὸς ὁ πλαστουργὸς μας

Ἐν μόνον ὑπολείπεται
 ἐδῶ ποῦ συναθρεῖσθε
 νὰ δεηθῆτε στὸν Θεὸν
 γιὰ νὰ μᾶς ἀναστήσετε.

Νὰ τήνε σπρώξωμεν εὐθύς
 τὴν μαρμαρένια πόρτα
 καὶ νὰ ζώσθωμεν τὰ ἄρματα !
 ὡς ζώσθημεν καὶ πρῶτα.

Μὲ βῆμα ὑπαρήφαγον
 νὰ βγαίνη ἕνας ! ἕνας !
 Νὰ μᾶς κυτάξ᾽ ὁ οὐρανὸς
 μὲ ὄλους τοὺς ἀστέρας.

Νὰ μᾶς ἰδοῦνε οἱ δειλοὶ
 τὸ αἷμά τους νὰ χάσουν
 ἡμαρτον . . . θὰ φωνάζουνε
 κι' αὐτὸ δὲν θὰ προφθάσουν

Μὴ, πρὸς Θεοῦ τολμήσετε
 νὰ πῆτ' ἐλευθεργιὰ
 τὸ τραγοῦδ' ἐκεῖνὸ ποῦ λέτε
 Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη καὶ λοιπά.

Ἦ ἐλευθεργιά σας ἔφυγε !
 ξενοίχιασε τὸ σπῆτι
 κι' ὅτι τῆς χρεωστούσατε
 τὰ ἔκαμε ρεσίτι.

Τί νὰ καθήσῃ μὲ ἐσᾶς ;
 νὰ τὴν περιφρονῆτε ;
 καὶ μὲ τὴν ἀνανδρον φωνὴν
 νὰ τήνε τραγουδῆτε ;

Μὰ, πότε ἐμυρίσθητε
 μπαρούτι στὸ κανόνι ;
 στὸν οὐριον τὸν ἄνεμον
 πιάνετε τὸ τιμόνι.

Μόνον εἰς τὰ γενέθλια
 μυρίζετε μπαρούτι
 ὅταν γεννᾷ ἡ Βασίλισσα
 μπάμ, μπούμ, τὸ κρούπι.

Πῶς ; δὲν ἐξεθυμώσατε
 μᾶς βρύζετε μιὰ ὥρα
 ὅτι μᾶς εἶπαν οἱ τρανοὶ
 δὲν τάκουσεν ἡ χώρα ;

Δὲν μᾶς πῆραν τὰ παιδιὰ μας
 εἰς τὴν ἐπιστρατείαν,
 καὶ φόρους δὲν πληρώνωμεν
 εἰπῆτε τὴν αἰτίαν ;

Φόρον ἐκ φίλτρου αἵματος
 σπαράχθηκε ἡ καρδιά μας
 μὲ τὰ βιολιά ἐφεύγανε
 ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ μας.

Ὡς ἀετοὶ ἐπέταξαν
αὐτοὶ οἱ ἔγγονοὶ Σας
καὶ πρῶτα ἔτρεχαν ἐδῶ
νὰ πάρουν τὴν εὐχὴ Σας.

Εἰπέτε Ἑλληνόπαιδες
πῶς ! δὲν εἶναι ἀληθές ;
πόσος καιρὸς ἐπέρασε ;
μᾶς φαίνεται προχθές.

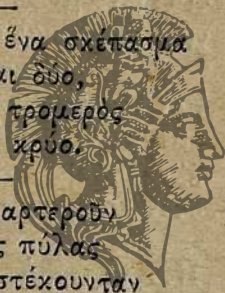
Ποῦ, εἶναι τὰ παιδάκια μας
μισὰ δὲν ἐγυρίσαν. . . .
ὦ ! τὰ καυμένα τί νὰ εἰπῶ ; !
οἱ ἱατροὶ τὰ σχίσαν ! !

Τοὺς δίδαν ἴπὸ ἓνα σχέπασμα
νὰ σκεπασθοῦναι δύο,
τότε χειμῶνας προμερὸς
πεθάναν ἀπ' τὸ κρυθ.

Οἱ-νοσοκόμοι καρτεροὺν
ὀλάνοικτας τὰς πύλας
οἱ νεκροτόμοι στέκουνταν
μὲ ἀνοικτὰς λεπίδας.

Σφαίρας βγάζετε γιατροὶ
ἢ καρδιά σας δὲν πονεῖ ;
Ναί· ταῦτα πάθαμεν ἡμεῖς
ἀλλὰ οἱ ὁμογενεῖς,
ποῦ τὰ σταλέντα χρήματα,
καὶ τί νὰ εἰπῆ κανεῖς ;

Τῆς ἀμύνης τὸ ταμεῖον
ποῦ εἶναι δὲν μᾶς δείχνουν ;

Ἄφοῦ ἐτσέπωσαν καλά
 ζητούσαν τὴν εἰρήνην
 φθάνουν αὐτὰ ποῦ πήραμε
 (καλά ἦναι) τί νὰ γείνη;

Τί θέλετε μᾶς ἔλεγον
 πόλεμον μὲ τὸν Τοῦρκο
 θέλομεν, καὶ θέλομεν
 τὴν στρατεῖαν τοῦ Γούρκου.

Τὴν Ἄρτα τὴν ἐπήραμε
 τὴν Θεσσαλία ὅλη
 τί θέλετε μωρὲ παιδιὰ,
 νὰ δώσουν καὶ τὴν Πόλι;

Καὶ ἔτσι ἠσυχάσαμεν
 καθεὶς εἰς τὰ ἀγῆα του
 κ' ἐκλείναμεν τὴν κεφαλὴν
 στὸν Τοῦρκο ἀπὸ κάτω

Ποῦνε στρατός (μᾶς ἔλεγον)
 δὲν εἶν' πεπειραμένος,
 ὅλος εἶναι ἀγύμναστος
 κακῶς ὀργανισμένος.

Προδόται! ποῦ τὰ λέγετε,
 εἰς τοὺς Ἄβυσινέζους;
 ἢ εἰς τὸ κράτος τ' οὐρανοῦ
 ἔς ἐκείνους τοὺς Κινέζους;

Κολοχοτρώνης, Ἄξελος
 Τερτίπης, Μπαϊραχτάρης (1)

(1) Ὁ ἐπιλοχίας Δάγιος.

αὐτοὶ δὲν ἐπολέμησαν
ὡς ὁ θεὸς ὁ Ἄρης ;

Καὶ πόσους ἄλλους γὰ σᾶς πῶ ;
ἄς ἔλθῃ αὐτὴ ἡ ὥρα
γὰ δῆτ' αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας
ποῦ τὴν γερνοῦν τὴν πρῶρα

Σεῖς δὲ τοὺς σταματήσατε
ὡς ἄνδρῳι ποῦ εἴσαστε.

Τὸν κάμπον τὸν θησσαλικὸν
ὡς λέοντες τηροῦσαν !
καὶ ἐτρογοῦσαν τάρματα
πῶς γάταν γὰ πηδούσαν.

Γεναιότατοι πατέρες
ταῦτα πράξαμεν ἐτότες

Καὶ μὴ μᾶς ἀποπέρνετε
καὶ μὴ μᾶς καταργήσθε
εἰπήτε ἔχομεν δίκαιον
μὴ ἄνδρους μᾶς λέτε.

Δὲν κάμαμεν τὸ χρέος μας
μὴ ὄλην τὴν προθυμίαν ;
κ' ἐτρέξαμ' εἰς Κραβυσαρᾶ
καὶ ἄλλοι εἰς Λαμίαν ;

Στάσου γὰ σᾶς ρωτήσωμεν
στὸ Βραχῶρ' ἐδῶ κοντὰ
τὸ Κρούπ κανόνι ἀκούετο
καὶ βροντοῦσε δυνατὰ.

Σᾶς κύταζ' ὁ γέρο Βελῆς
 κουνούσε τὸ κεφάλι
 καὶ ἔτριζε τὰ δόντια του!
 νὰ βλέπη τέτοιο χάλι.

Σᾶς ἔλεγ' ὁ αἰμίμητος
 θυμηθῆτ' ὀρέ παιδιὰ
 τοὺς λόγους ἴδω τοῦ γέροντος
 ἂν θὰ δῆτε ἑλευθεριά.

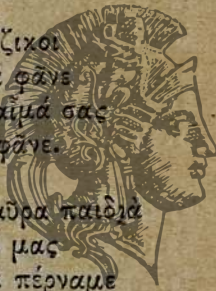
Πῶς τὸ γνωρίζεις στρατηγέ;
 (τοῦ ἔλεγον οἱ ἄλλοι)
 δὲν θὰ βρεθῆ κάνεις γιὰ μᾶς
 μὲ γνῶσι στὸ κεφάλι;

Ναί· ὄχι κακορρίζικοι
 ὅλοι εἶναι γιὰ νὰ φᾶνε
 νὰ πέρνουγε τὸ αἷμά σας
 καφᾶ νὰ τὸ ρουφᾶνε.

Τί νὰ σᾶς πῶ μαῦρα παιδιὰ
 ἡμεῖς τὰ ἄρματα μᾶς
 κρυφὰ, κρυφὰ τὰ πέρναμε
 ἔπο κάτω ἀπ' τὴν ποδιά μᾶς.

Κρυφὰ τὰ δοκιμάζαμε
 ἡμεῖς τὰ ἄρματα μᾶς!
 καὶ ἀπὸ κάτω εἰς τὴν γῆν
 τὰ πέρναμε κοντὰ μᾶς.

Καὶ ὅταν θέλῃς γιὰ νὰ φᾶς
 κρυφὰ νὰ μαγηρεύῃς,
 ἂν σὲ ρωτήσουν ἔφαγες,
 σὺ πάλιν νὰ γυρεύῃς.

Δέν εἶν' ἐδῶ τὸ θέατρον
 νὰ λέτε φόρα, φόρα!
 κρυφὰ νὰ ἐτοιμάζεσθε
 νὰ μὴ σᾶς ξεύρ' ἡ χώρα.

Τι' αὐτὸ σᾶς λέγω μάτια μου
 πόλεμος δὲν θὰ γείνη
 φοβεῖσθε πάρα πολὺ
 τὰ ὄπλα τοῦ Μαρτίνη.

ὦ! μέγα πνεῦμα στρατηγῆ
 εἶχες εἰς τὴν καρδίαν
 τὰς ἐπιδείξεις ἐβλῆσες
 σχημάτισες δειλίαν.

Καὶ ἓνα ἄλλο θὰ σᾶς πῶ
 διὰ τοὺς Μπουλουξήδες
 μὰ ποῦ τοὺς ἐδιαιξάτε
 αὐτοὺς τοὺς τενεκετζήδες

Πήρατε φῶς ἠλεκτρικόν,
 τοὺς ἤῤρατε εὐθύς;
 καὶ αὐτοὶ καλὰ σᾶς κάμαν
 θέσαν τὰ ὄπλα κατὰ γῆς.

Τὰ πήρανε οἱ Τοῦρκοι
 κεῖνοι οἱ Μπασιμπούζοῦκοι

Δέν τοὺς ἔφαγαν αἱ βδέλλαις;
 δὲν ἐχάσαν φουστανέλαις;

Ἐχώθησαν ὡς τὸν λαιμὸ
 καὶ τί ἄλλο νὰ σᾶς πῶ;

ἐβουλιάζανε στὸ βάλτο
εἰς τὴν Ἑπειροῦ κεῖ κάτω.

Τὰ χρήματα τὰ φάγανε
τίποτε δὲν ἐκάμανε,
δὲν τοὺς αἰχμαλωτῆσαν
οἱ Τούρκοι δὲν τοὺς φτύσαν;

Ἐδῶ τὸ νοστιμώτερον
γυρνοῦν μᾶς φοβεριρίζουν
χρήματα θέλουν τὰ παιδιὰ
νὰ φᾶν καὶ νὰ γλεντήσουν.

Ἄλλος ζητᾷ παράσημα
γιὰ τὴν καταστροφή μας
τοὺς δῶσαν πάλιν οἱ κουτοὶ
οἱ ἔξυπν' ὑπουργοὶ Μας.

Νομίζουν δὲν τοὺς κῦταξα
πρὸ μνημῆμά μου διαβαίναν
τόσον καλά τοὺς μέτρησα
στὸ μπόι ἕνα, ἕνα.

(Σκιὰ Ἀθανασίου Διάκου).

Καραϊσκάκη ἠγήμισες
ν' ἀφήσης καὶ ἐμένα
τὰ ἐντόσθιά μου θὰ εἰποῦν
αὐτὰ τὰ σουβλισμένα!

Ἄχ! Σπλῆνα καὶ καρδιά μ' ἄρχισε
νὰ εἰπῆτ' ἂν σᾶς πονοῦσεν
ὁπότεν ἔκεινο τὸ σουβλί
ἐτότε σᾶς τριποῦσεν!

Δὲν μᾶς πονοῦσεν ἥρωα!
 διψοῦσαμε λιγάκι
 τὸ στόμα σου ἐφώναζεν
 ἄχ! ἴλιγο νεράκι!

Καὶ τότε Τοῦρκος ὁ φρουρὸς
 ἀμέσως σὲ ποτίζει
 καὶ δὲν ἠσθάνθης τὴν πυρὰν
 ποῦθελε γὰρ σὲ ψήσῃ.

Τάχοῦτε τί ἐπάθανε
 οἱ τότε μπουλουξήδες;
 μὰ δὲν πηγαίναν στὰ χωριὰ
 ζητῶντας καφφετζήδες.

Δὲν τοὺς δωρῆζαν ἄλογα
 γιὰ νὰ καβαλικέψουν
 συντρόφους δὲν τοὺς ἀφίναν
 νὰ πάγουνε νὰ κλέψουν.

Ἄλλὰ καὶ πάλι παατριχοὶ
 ἀν τοὺς ρωτήσης θὰ σοῦ πῇ
 δὲν ἦτανε αὐτὸς . . . ἐκεῖ

Ἄλλος ἦν τότε ὄπλαρχηγὸς
 καὶ δὲν ἦτανε αὐτός.

Καὶ μὲλα ταῦτα μάτια μου
 εἰς τὰς ἐφημερίδας
 τὸν ἐκθειάζουν ἦτανε
 ὡς νέος Πελοπίδας.

Ἄλλὰ κύριε Τρικούπη
 γὰρ φυλάττης τὸ μπαροῦτι

νά τὸ δίδης κεί π' ἀξίζει
διὰ νά μωχομυρίζη.

"Ἄλλα δὲν σοῦ λέγω τώρα
ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖν' ἡ ὥρα.

Τῶρ' ἀποτεῖνομαι εὐθύς
στοὺς ἥρωας πατέρας
εὐρομεν καὶ μεῖς ἄνθρωπον
στὰς ἰδικάς μας 'μέρας.

Εἶναι σπλάχνα τοῦ Τριχούπη
τοῦ Μεσολογγίου γόνος
ἀπ' τὸν πατέρα τ' μάθετε
νά σᾶς περνᾷ ὁ πόνος.

Τὰ κρίματά μας σῶθησαν
παρέλαβε τὸ κράτος
καὶ κυβερνᾷ με φρόνησιν
ὡς καὶ ὁ πατήρ τ' ἀπαρᾷλάκτως.

"Ἦκουσε τὰ γυπτιακά
ἀμέσως ἀρματώνει
τὰ δύο μας θωρακωτά
κ' οἱ ναῦται διαλεγμένοι

Σαλαμηνία 'πὸ κοντὰ
τὴν θάλασσα τὴν σχίζει
πετοῦν' ἀπὸν ἀπ' τὸν ἀφρὸ
τὸ κῦμα κιτρινίζει.

"Ἐφθασαν εἰς τὴν Αἴγυπτον
ὁ Σέυμουρ τὰ δέχθη
τὸν Ξέρξ' αὐτὰ κτυπήσανε
εἶπε καὶ ἐρωτεύθη.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000050664

Τοῦ φάνηκε τοῦ Ναύαρχου
 πῶς ἦν στήν Σαλαμίνα
 πῶς ἦτον μέ τὸν Περικλῆ
 ἀντίκρυ στήν Ἀθήνα.

Κι' ὅταν ἠγχυροβόλησαν
 οἱ Ἕλληνες ρωτούσαν
 τί πλοῖα ἦν, Ἑλληνικά;
 καὶ ἔδακρυροῦσαν.

ὦ! τί χαραῖς ποῦ ἔκαμαν
 (καὶ ἄς ἦτον πυκραμένοι)
 ἔλεγον ἄς πεθάνωμεν!
 ἡ ὥρα εὐλογιμένη.

Καὶ ὁ στρατὸς ἦν ἔτοιμος
 εὐζῶνες φουστάνελα!
 τὸν Σέυμουρ κυτάζουνε
 νὰ τοὺς εἰπῆ τὸ ἔκα!

Θὰ τρέξουνε ὡς λέοντες
 εἰς τὴν Ἀλεξανδρεία
 νὰ καταλάβ' ὁ Ἀραμπης
 Ἑλληνικὴν ἀνδρεία.

Νομίζω εὐχαριστήθητε
 Πατέρες δοξασμένοι
 καὶ θὰ τὸ τραγουδήσωμεν
 ἔπτα κόκκαλα βγαλμένη.

Αἶ! Σᾶς ἀρέσουνε αὐτά;
 (βλέπομεν ἦν ἀληθινά)
 καὶ ἀπὸ καρδιάς χαροῦμεν
 ἥρωας νὰ σᾶς ἰδοῦμεν!

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ